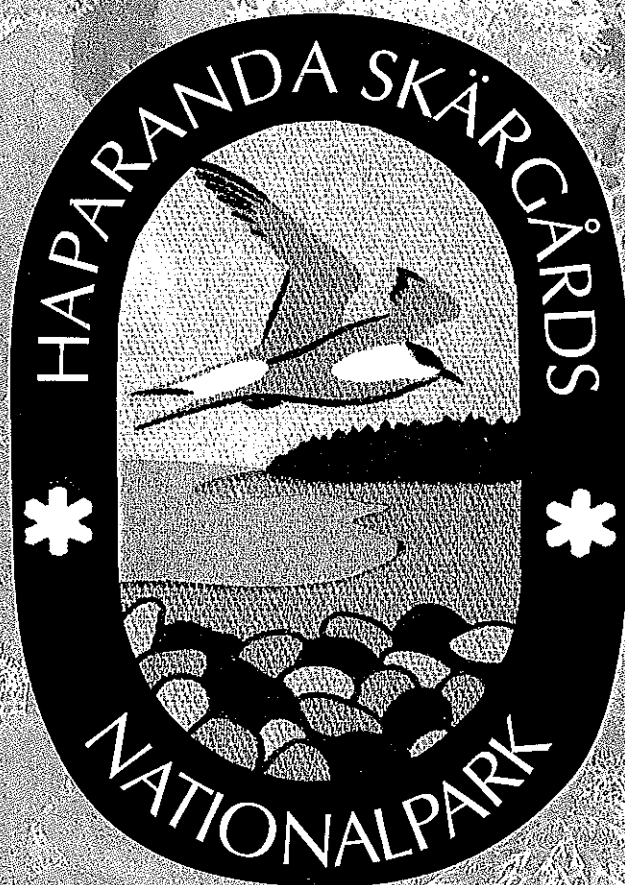

SKÖTSELPLAN

med föreskrifter

HAPARANDA SKÄRGÅRDS NATIONALPARK

Skötselplan med föreskrifter

Beställningsadress:
Naturvårdsverket
Kundtjänst
171 85 Solna

Ny adress fr. o. m. 1/8 1995
Blekholtsterrassen 36
106 48 Stockholm
Telefon: 08-698 10 00

Telefon: 08-799 10 00
Fax: 08-29 23 82

ISBN 91-620-0087-X
ISSN 0282-7271

© Naturvårdsverket
Omslagsfoto: Per-Olov Eriksson/N
Tryck: Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 1995
Uppplaga: 1 000 ex

FÖRORD

Naturvårdsverket presenterade 1989 en samlad plan för nya och ändrade nationalparker (Nationalparksplan för Sverige). I planen föreslogs bl.a. att 20 nya nationalparker borde inrättas. Yttre delen av Haparanda skärgård var en av de föreslagna nya parkerna.

Haparanda Sandskär och några mindre öar avsattes redan 1982 som naturreservat. Nationalparken omfattar huvuddelen av naturreservatet - den del som ägs av Staten - samt den av Naturvårdsverket senare inköpta ön Seskar Furö.

Förslag till föreskrifter och skötselplan för nationalparken har utarbetats av Rolf Löfgren, Naturvårdsverket, i samråd med Länsstyrelsen och Haparanda kommun. Förslaget sändes 1994-05-16 på remiss till Länsstyrelsen, kommunen, Fiskeriverket, Sametinget, Naturskyddsföreningen, Norrbottens Ornitologiska Förening och Kustbevakningen. Beslut om nationalparken har fattats enligt vad som anges i kapitel 2.

Föreliggande föreskrifter och skötselplan träder i kraft två veckor från den dag då föreskrifterna kungjorts i Naturvårdsverkets författningssamling (SNFS).

Solna i mars 1995

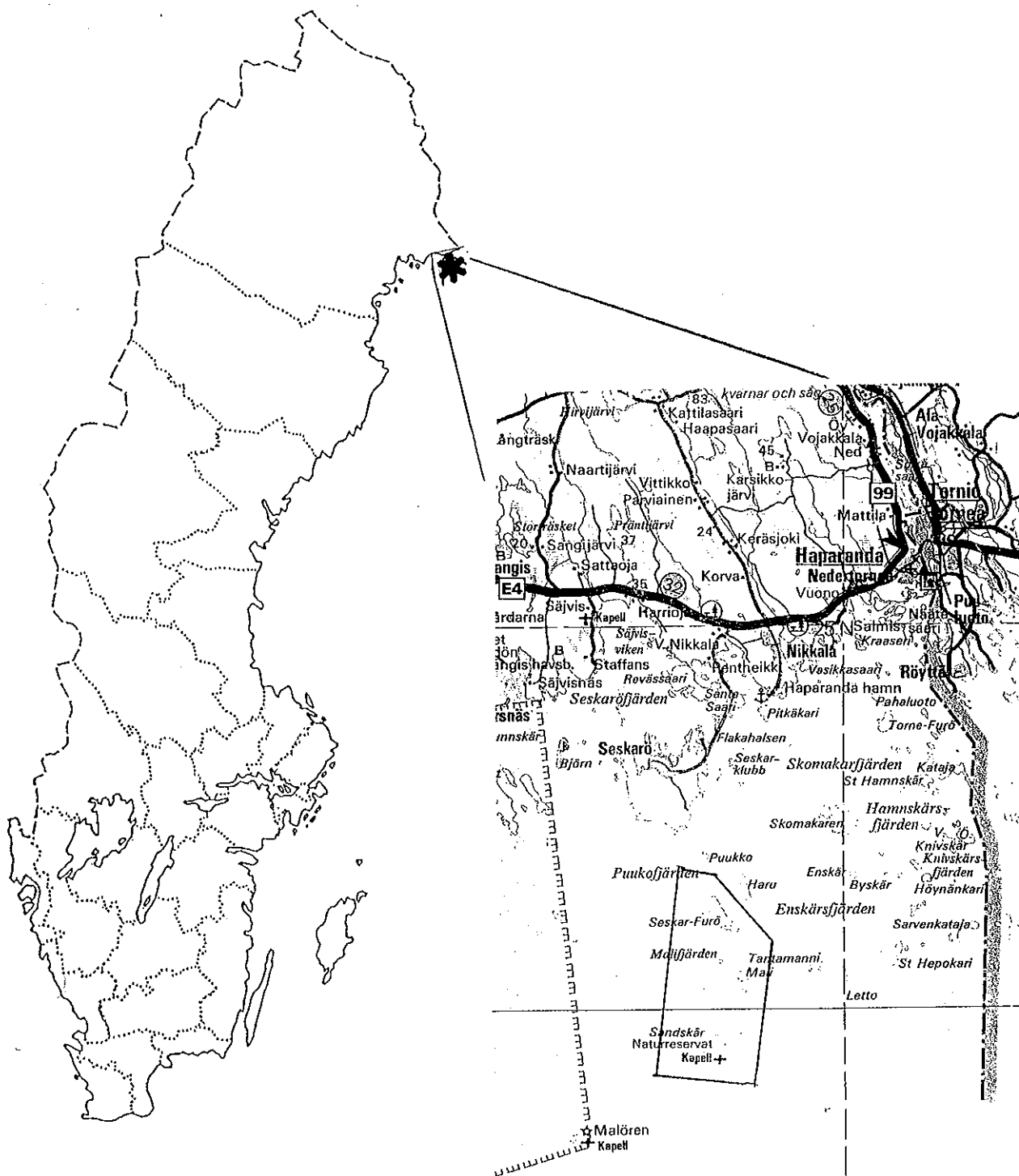
Statens naturvårdsverk

Skötselplan för Haparanda skärgårds NP i Norrbottens län

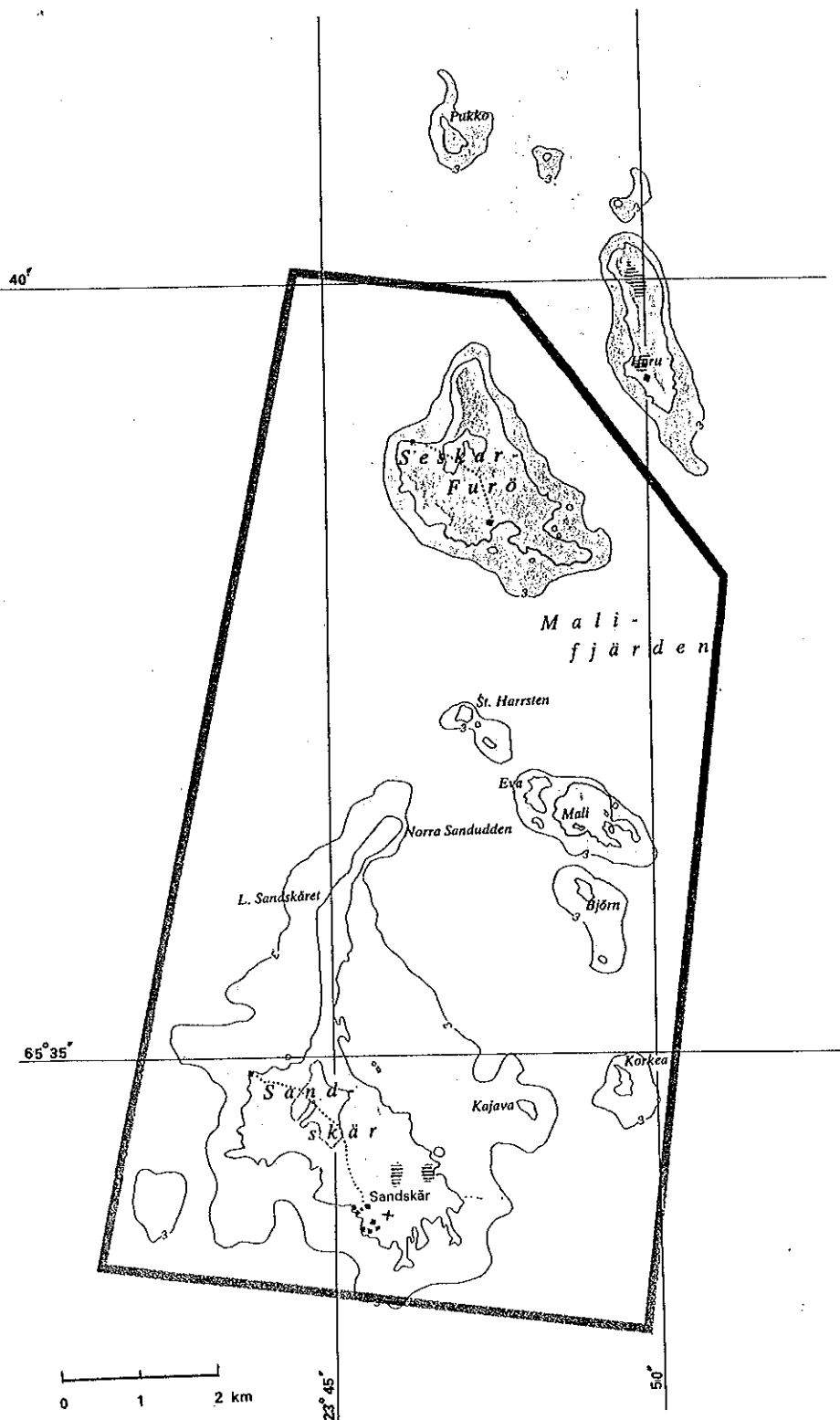
FÖRORD

Haparanda skärgårds nationalpark - Läge i Sverige	5
Haparanda skärgårds nationalpark - Avgränsning	6
I ALLMÄN BESKRIVNING	7
1. ADMINISTRATIVA DATA	7
2. RIKSDAGENS, REGERINGENS OCH NATURVÅRDSVERKETS BESLUT	8
3. GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER	9
3.1 Grund för beslutet	9
3.2 Föreskrifter	11
4. ÖVERSIKTIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN	13
4.1 Geologi	13
4.1.1 Berggrund	13
4.1.2 Landhöjningen	13
4.1.3 Jordarter	13
Karta över sanddynerna på Haparanda Sandskär	14
4.2 Den marina miljön	15
4.3 Klimat	15
4.4 Kulturhistoria	15
4.4.1 Fiskeepoken	16
4.4.2 Fornlämningar, äldre bebyggelse	16
4.4.3 Nuvarande bebyggelse i nationalparken	17
4.4.4 Rennäringen	17
4.5 Naturtyper, arealer	17
4.5.1 Hedmarken	18
4.5.2 Ängsmarken	18
4.5.3 Lövskogen	19
4.5.4 Barrskogen	19
4.5.5 Övriga marker	20
4.6 Kort beskrivning av öar och skär inom reservatet	20
4.7 Fauna	22
4.7.1 Däggdjur	22
4.7.2 Fåglar	22
4.7.3 Groddjur och kräldjur	23
4.7.4 Insekter	23
4.7.5 Fiskar	23
4.7.6 Plankton och bottenfauna	23
4.8 Tillgänglighet	23
4.9 Anläggningar för friluftslivet	24
4.10 Forskning	24

II	PLANDEL	25
1.	DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN	25
1.1	Övergripande mål	25
1.2	Generella riktlinjer och åtgärder	25
1.2.1	Skogsmark	25
1.2.2	Hedmark	25
1.2.3	Ängsmark, blockmark, grus-sandmark, kärr	25
1.2.4	Faunavård	26
1.2.5	Renskötsel	26
1.2.6	Bebyggelse	26
1.2.7	Friluftsliv	26
2.	ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV	28
2.1	Övergripande mål	28
2.2	Hamnen vid Kumpula	28
2.3	Toaletter, eldstäder, tältplats, bastu	28
2.4	Leder	29
2.5	Informationstavlor	29
2.6	Folder	29
2.7	Utmärkning av nationalparken	29
	Karta över anordningar för friluftslivet	30
3.	NATURVÅRDSFÖRVALTNING	31
3.1	Naturvårdsförvaltare	31
3.2	Fastighetsförvaltare	31
3.3	Tillsyn	31
4.	DOKUMENTATION	32
5.	FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN	33
5.1	Ekonomisk utredning	33
5.2	Finansiering av naturvårdsförvaltningen	33
6.	VETENSKAPLIG VERKSAMHET, FORSKNING	34
7.	LITTERATURLISTA	35
	BILAGA 1 - Häckfågelfaunan i Haparanda skärgårds nationalpark	36

HAPARANDA SKÄRGÅRDS NATIONALPARK AVGRÄNSNING

I ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

<u>Nationalparkens namn:</u>	Haparanda skärgård										
<u>Skyddsform:</u>	Nationalpark										
<u>Objektsnummer:</u>	00-01-024										
<u>Beslutsdatum:</u>	1994-12-01										
<u>Län:</u>	Norrbottnen										
<u>Kommun:</u>	Haparanda										
<u>Registerområde:</u>	Haparanda										
<u>Fastigheter:</u>	Nikkala 46:19 Sandskär 2:1										
<u>Läge:</u>	Haparanda skärgård ligger nära gränsen till Finland i nordligaste delen av Bottenviken. Topografiska kartbladen 243 4 (24 N NO) och 253 04 (25 N SO). Ekonomiska kartbladen 243 92, 243 93, 253 03, 253 04 och 253 05										
<u>Area:</u>	Ca 6 000 ha										
<u>Därav landarea:</u>	Ca 770 ha										
<u>Landarealens fördelning på naturtyper:</u>	<table> <tr> <td>Barrskog</td><td>170 ha</td></tr> <tr> <td>Lövskog</td><td>132 ha</td></tr> <tr> <td>Hedmark</td><td>262 ha</td></tr> <tr> <td>Ängsmark</td><td>92 ha</td></tr> <tr> <td>Block-sandmark</td><td>114 ha</td></tr> </table>	Barrskog	170 ha	Lövskog	132 ha	Hedmark	262 ha	Ängsmark	92 ha	Block-sandmark	114 ha
Barrskog	170 ha										
Lövskog	132 ha										
Hedmark	262 ha										
Ängsmark	92 ha										
Block-sandmark	114 ha										
<u>Markägare:</u>	Staten genom Statens naturvårdsverk										
<u>Naturvårdsförvaltare:</u>	Länsstyrelsen										

2. RIKSDAGENS, REGERINGENS OCH NATUR- VÅRDSVERKETS BESLUT

Proposition 1993/94:254 angående bildande av Haparanda skärgårds nationalpark överlämnades den 19 maj 1994 till riksdagen.

Jordbruksutskottet (1994/95:JoU 3) hemställde den 20 oktober 1994 "att riksdagen medger att de i propositionen angivna områdena i Haparanda kommun avsätts som Haparanda skärgårds nationalpark".

Riksdagen beslöt den 16 november 1994 (protokoll nr. 1994/95:23) att bifalla utskottets hemställan.

Regeringen beslöt den 1 december 1994 (SFS 1994:1460) om avsättande av nationalparken.

Naturvårdsverkets styrelse har den 27 mars 1995 beslutat om de skyddsföreskrifter som redovisas i denna skötselplan.

Naturvårdsverket har den 27 mars 1995 beslutat att denna skötselplan skall gälla för Haparanda skärgårds nationalpark.

3. GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER

3.1 Grund för beslutet

Haparanda skärgård är uppbyggd av kvartära avlagringar (morän och isälvsmaterial) och har flack topografi. För ca 1 500 år sedan var hela området troligen en obruten havsyta. Det som idag är öar och skär var då sandbankar och moräntäckta grundområden. Den nuvarande övärlden är resultatet av landhöjnings- samt svallnings- och omlagringsprocesser. Dessa processer pågår fortfarande. Landhöjningen uppgår till 85 cm per århundrade vilket hör till de allra högsta värdena i landet.

Haparanda skärgårds nationalpark omfattar två stora och några mindre öar i skärgårdens västligaste del. Sandskär - den största ön - är drygt 400 ha och den mest intressanta, välkända ön i Norrbottens skärgård. Ön har säregen form genom en tre km lång sandrevell som går ut i nordlig riktning. Sand och sanddyner täcker i huvudsak även övriga delar av ön. Dynfälten är mycket välutformade och uppvisar olika fenomen som är knutna till vindtransport av sand. Hit hör t.ex. stora avblåsta, plana, ytor inne i dynfälten, s.k. stadionbildningar samt olika typer av dyner. Längs öns stränder och gamla strandlinjer finns också blockmarker, strandvallar och klapperfält.

Sandskärs skogsvegetation domineras av glesa, kortväxta men grova tallskogar. I fuktiga partier finns lundartade björk- och aspskogar. Särskilt aspbestånden har orörd, urskogsartad karaktär. Stora ytor inne på ön är dock hedmark utan trädvegetation och är endast beväxta med spridda grupper av en.

Floran har speciella särdrag. Vanliga arter som ljung, blåbär, lingon och mjölon dominerar men dyn- och strandvegetationen innehåller också en rad intressanta arter som bottenviksmalört, strandärt, havtorn, marviol, backglim och finnskräppa. Ön är också av ornitologiskt intresse framför allt vad gäller rastande fåglar. Ringmärkning av flyttande fågel bedrivs vid en fågelstation.

Seskar Furö är den andra större ön i den föreslagna nationalparken. Den har i stort samma geomorfologiska karaktärer som Sandskär men har också egna intressanta särdrag. Öns vegetation avviker från Sandskärs genom ett tätare och mer högväxt trädskikt. Torra tallhedar dominerar men även lövbestånd förekommer. 1982 drog en storm fram över Bottenvikskusten varvid stora skogsområden fälldes, bl.a. på Seskar Furö. Den nedblåsta skogen på ön ligger kvar orörd. Åtskilliga fällda träd har överlevt och skogen är nu inne i en intressant utveckling.

Den marina miljön är representativ för Bottenviken. Denna kan betecknas som ett unikt havsområde av färskvattenkaraktär med många brack- och färskvattenarter men med endast ett fåtal rent marina växt- och djurarter. Salthalten är 1-2 ‰ men låga värden omkring 0,25 ‰ har även uppmätts.

På öarna runt Sandskär förekommer vikare regelbundet och gräsäl sällsynt.

Öarna i nationalparken har säregen intresseväckande natur. Särskilt Sandskär har med sina dynfält, sandstränder och öppna, parkartade skogar mycket attraktiv karaktär. Öarna är också omtyckta mål för det båtburna friluftslivet i Norrbottens skärgård. Förutom särpräglade naturförhållanden och de goda badmöjligheterna lockar även fornlämningar, fiskestugor, kapell m.m. många besökare till området.

Sammanfattande motivering

Nationalparken utgör ett kärnområde i den i många avseenden unika Haparanda skärgård. Området har höga naturvärden i såväl land- som vattenmiljön och är en stor sevärdhet. På grund av områdets höga natur-, kultur- och friluftsvärden, samt dess representativa värden för en särpräglad miljö har det inrättats som nationalpark.

Syfte med Haparanda skärgårds nationalpark

Syftet med nationalparken är att bevara ett unikt skärgårdslandskap i väsentligen orört skick.

I syftet ingår:

- att bevara områdets vegetation och djurliv i huvudsak i dess naturliga tillstånd
- att skydda områdets geologiska formationer och pågående processer
- att skydda den marina miljön mot föroreningar
- att skydda områdets kulturhistoriska värden
- att ge allmänheten möjlighet att uppleva områdets natur

Syftet uppnås genom att:

- ingen exploaterande verksamhet tillåts
- skadegörelse på mark och vegetation ej tillåts
- störning av skyddsvärt djurliv förhindras
- utsläpp av vattenföroreningar så långt möjligt förhindras
- sanering av eventuella utsläpp vidtas på för miljön bästa möjliga sätt
- befintlig bebyggelse och tomtmark vårdas
- information om områdets natur- och kulturvärden samt bestämmelser utarbetats och görs tillgänglig för allmänheten
- anordningar för friluftslivet i lämplig grad utvecklas med anpassning till den känsliga naturmiljön

3.2 Föreskrifter

Med stöd av 4 § nationalparksförordningen (1987:938) och efter samråd med Länsstyrelsen i Norrbottens län meddelar Statens naturvårdsverk följande föreskrifter för Haparanda skärgårds nationalpark enligt 5 § andra stycket naturvårdslagen (1964:822).

Inom nationalparken är det förbjudet att:

1. anordna upplag, annat än vedförråd vid eldplatser
2. dra fram mark- eller luftledning, rör eller ledning i vattnet eller på havsbotten
3. uppföra eller utöka byggnad, stängsel eller annan anläggning
4. gräva, schakta, utfylla, borra, mejsla, måla, spränga, bedriva sandsugning eller på annat sätt skada mark, block eller havsbotten
5. utföra muddring, tippning eller dumpning
6. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd, ris och buskar
7. plocka eller gräva upp växter. Bär- och svampplockning är dock tillåten
8. inplantera växt- eller djurart
9. klättra i boträd, insamla eller fånga insekter eller andra djur eller på annat sätt störa djurlivet
10. jaga
11. bedriva militär övningsverksamhet
12. använda växtnäringsämnen eller kemiska bekämpningsmedel
13. bortföra eller förstöra vrakdelar, labyrinter, stenar eller andra fasta naturföremål eller ytbildningar såväl på land som havsbotten
14. framföra motordrivet fordon på öarna, förbudet gäller dock inte vid färd med snöskoter kortaste sträcka från strand till stuga inom bebyggelseområden
15. tälta eller göra upp eld på Sandskär annat än på anvisad plats
16. på störande sätt använda radioapparat e.dyl.
17. släppa hund, katt eller andra husdjur fria inom området
18. under tiden 1 maj - 31 juli med farkost angöra eller beträda öarna Islandet, Stora och Lilla Harrsten, Eva, Björn och Korkea
19. sätta upp tavla, affisch e.dyl.

20. landa med luftfartyg
21. utfodra renar på öarna
22. "företa vetenskapliga undersökningar
23. bedriva kommersiell verksamhet, såsom t.ex. turisttrafik till ön

Bestämmelser om att meddela undantag från angivna föreskrifter finns i 5 § nationalparksförordningen (1987:938).

Utan hinder av ovanstående förbud är det tillåtet att:

- personal inom naturvårdsförvaltningen utför åtgärd enligt fastställd skötselplan
- tjänsteman i sjukvårds-, polis-, naturvårdsförvaltnings- eller räddningsärende använder erforderligt fordon och hund. Anmälan om nämnda ärenden skall ske till naturvårdsförvaltningen om möjligt innan genomförandet, i annat fall snarast efter utfört uppdrag
- bedriva fiske
- bedriva fågelstudier enligt program som godkänts av Länsstyrelsen och därvid tillfälligt använda fångstnät. Allmänheten skall informeras om nätens syfte
- underhålla befintliga hamnanläggningar. För grävning och muddring krävs att undantag från bestämmelserna medges av Länsstyrelsen
- nyttja tomtmark. Tomtmarken skall vårdas och hållas fri från upplag och verksamheter som inte är i överensstämmelse med det traditionella nyttjandet
- underhålla och vid behov ändra sjömärken

4. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

4.1 Geologi

4.1.1 *Berggrund*

Haparanda skärgård är uppbyggd av kvartära avlagringar och berg i dagen förekommer inte i nationalparken. De underliggande bergarterna tillhör Haparandagranitserien, en bergartsgrupp som bildades tidigt under den Karelska veckningen för närmare 2 miljarder år sedan. Berggrunden utgör delar av det svenska urberget, som är resterna av en hög bergskedja som under årmiljoner eroderats ner.

Bergarterna i Haparanda skärgård är djupbergarter från gabbro (basisk) till granodiorit (sur). Granodioriten är den dominerande bergarten i området. Kalkberggrund saknas helt inom reservatet liksom övriga kalkhaltiga avlagringar.

4.1.2 *Landhöjningen*

Haparanda skärgård är en flack låglandskust med vattendjup på mindre än 20 meter. Söder om Seskar Furö går emellertid en djupränna som är mer än 40 meter djup. De grunda vattnen, landhöjningen, - ca 85 cm per århundrade - och slamtransporten från älvarna gör att skärgården ständigt förändras.

För ungefär 2000 år sedan utgjordes den nuvarande nationalparken troligen av en obruten havsyta. Det som idag är öar och skär var då sandbankar och moräntäckta grundområden.

4.1.3 *Jordarter*

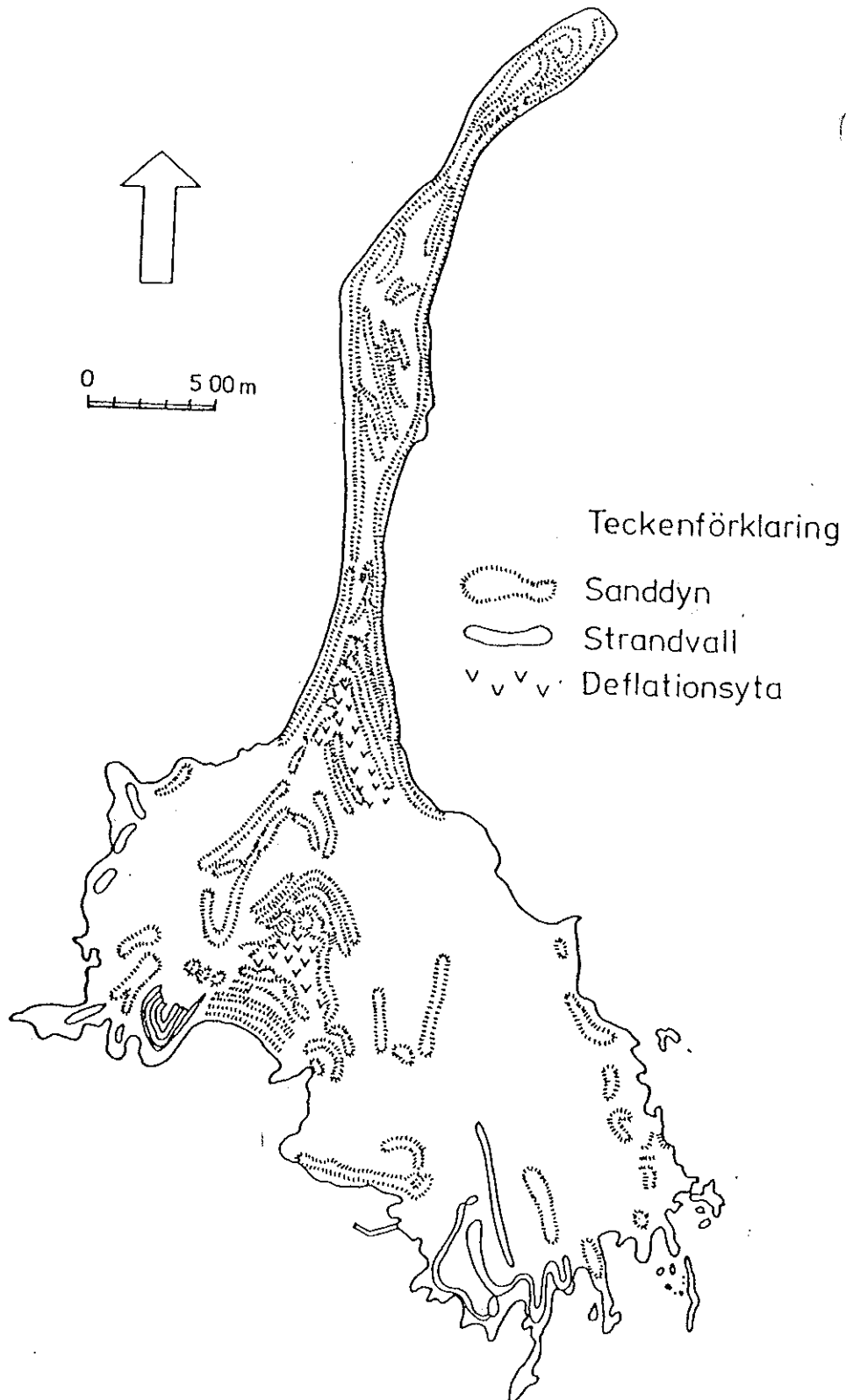
Liksom de flesta öar i Haparanda skärgård består Seskar Furö och Haparanda Sandskär av morän som avsatts av inlandsisen. När dessa moränryggar började höja sig ur havet utsattes de för vågornas svallning. Moränen sorterades till klapper, grus, sand och finare jordarter.

Som en följd av den förhärskande sydliga vinden i området har svallningen varit störst på öarnas sydsidor. Det finare materialet som svallades ur moränen transporterades av vågor och strömmar och avsattes på de mer skyddade nordliga delarna.

Genom att öarna i Haparanda skärgård omges av långgrunda sandbottnar kommer, under inverkan av landhöjningen, bränningarna att ständigt transportera in sand som kastas upp på stränderna. Därefter transporteras sanden av vinden in över land för att uppbyggas till dyner. Dynerna binds av vegetation och någon aktiv dynvandring förekommer inte.

Dynfälten är mycket välformade och uppvisar olika fenomen som är knutna till vindtransport av sand. Hit hör t.ex. stora avblåsta plana ytor inne i dynfälten, s.k. deflations- ytor som tillsammans med omgivande höga dyner får karaktär av stadionbildningar.

KARTA ÖVER SANDDYNERNA PÅ HAPARANDA SANDSKÄR

4.2 Den marina miljön

Den marina miljön är representativ för Bottenviken. Denna kan betecknas som ett unikt havsområde av färskvattenkaraktär med många brack- och färskvattenarter men med endast ett fåtal rent marina växt- och djurarter. Salthalten är 1-2 ‰ men låga värdena omkring 0,25 ‰ har även uppmätts.

Haparanda skärgård har den största amplituden i landet mellan hög- och lågvatten. I samband med djupa lågtryck och hård vind från söder kan havsvattenståndet stiga ända upp till 3 m över normalnivån. Å andra sidan kan hårda nordliga vindar avsänka vattenståndet med närmare 2 m. Sammantaget ger detta en maximal vattenståndsamplitud på omkring 5 m, som bara återkommer med relativt långa tidsmellanrum. Den årliga amplituden uppgår till ungefär 3 m.

4.3 Klimat

Nationalparken präglas av ett maritimt klimat. Havsvattnet fungerar som en reservoar för kyla på våren och värme på hösten, eftersom vattentemperaturen förändras långsammare än lufttemperaturen. Jämfört med fastlandet får man en stark förskjutning av vegetationsperioden. Många växter i skärgården blommar senare än vad de skulle göra på fastlandet. Vegetationsperioden startar omkring den 5:e maj och varar ungefär 160 dagar (antal dygn medeltemperaturen är över 3°C).

Närmaste ort med regelbundet gjorda meteorologiska observationer är Haparanda vars uppmätta värden troligen skiljer sig något från den långt ut till havs liggande nationalparken. Medeltemperaturen för juli (varmaste månaden) har uppmätts till 15,5°C och för februari (kallaste månaden) till -11,2°C och för hela året +1,0°C. Medelnederbörden per år är ca 530 mm med maximum i september (62 mm) (Ångström 1968).

Isläggningen sker normalt 1:a november och islossning 15:e maj.

De förhärskande vindriktningarna är oftast parallella med kusten vilket betyder syd- till sydvästliga samt nord- till nordöstliga vindar. Deras skapande kraft har stor betydelse för skärgårdsöarnas utformning. Ett tydligt bevis är den omfattande stormfällningen av skogen som skedde främst på Seskar Furö 1982.

4.4 Kulturhistoria

Nuvarande Haparanda skärgård är ung och dess äldsta punkt stack upp ur havet för första gången strax före vår tideräknings början. De människor som rörde sig i området var troligen bofast kustbefolkning som levde av jakt och fiske.

Redan tidigt, när de högsta öarna i området bara var små skär, utnyttjades de på höst eller vårvinter av säljägare. Först under medeltiden började dock Haparanda skärgård användas i större utsträckning och då främst för både säljakt och fiske. Under medeltidens första del var fisket i den inre skärgården dominerande och troligen nyttjades den yttre skärgården för säljakt på vårvintern.

4.4.1 *Fiskeepoken*

Under medeltidens senare del skedde en förändring av skärgårdsnyttjandet. Fiskeplatser anlades i mer skyddade lägen, vid naturliga hamnar. Skärgården började nyttjas mer intensivt för säsongsfiske och enkla övernattningskojor byggdes på öarna. Traditionen att bygga enkla kojor i skärgården levde länge kvar i Haparanda skärgård, på vissa öar ända in på 1800-talet. Lämningar efter dessa tidiga säsongsbosättningar i skärgården, s.k. tomtningar, finns på ett flertal av öarna i området. Åtminstone från och med 1600-talet växte ett alltmer storskaligt och tidskrävande fiske fram. Fiskarna började bygga fiskestugor och gistgårdar. Fiskelägena fortsatte att nyttjas intensivt under fiske-säsongerna, men de flyttades allteftersom strandförskjutningen fortskred. I och med motoriseringen av båtarna och nya fiskemetoder kom dock fiskelägena att betyda mindre och mindre. De kom alltmera att övergå till att användas för fritidsfiske eller som rena sommarstugor.

Haparanda Sandskär upplevde sin sista fiskeperiod under första världskriget. Tillbakagången berodde förmodligen på att strömmingsfisket började gå dåligt, och att laxfisket började dominera. Inkallelserna under kriget lär också ha bidragit - det blev svårt att få kompletta båtlag.

Det nuvarande fisket är främst inriktat på lax och siklöja. Lax fångas i laxfällor och ryssjor medan löjan mest fångas med trål. Yrkes- och fritidsfiske bedrivs även efter sik och strömning.

4.4.2 *Fornlämningar, äldre bebyggelse*

Den största av öarna i Haparanda skärgård är Sandskär. Denna ö har en sammansatt fornlämningsbild och kontinuitet i nyttjandet fram till idag. Resterna efter öns äldsta fiskeläge ligger intill kapellet och är troligen från 1400-talet. Allteftersom hamnarna grundats upp p.g.a. strandförskjutningen har fiskelägena flyttats till nya platser på öns södra sida. Lämningarna efter gamla potatisåkrar tyder på att ön nyttjats under längre perioder av året.

Andra fornlämningar av intresse i området är de s.k. labyrinterna som är stensättningar av klappersten med ett ganska enhetligt mönster i form av en ingång och ett antal ringar. Ingången har enligt vissa lagts mot den vindriktning som vanligen inverkar på fisket. Detta för att driva tillbaka vinden och få bättre fiskevindar. Tolkningarna om orsakerna till labyrintbyggandet är dock många. Även åldern på labyrinterna är varierande. En del är troligen unga medan de äldsta torde vara 200-300 år gamla.

På Sandskär fanns redan vid 1760-talet ett kapell. Detta var från början ett kronomagasin som flyttades från Björkö i Torneå och gjordes om till kapell. Kapellet låg från början i närheten av den gamla hamnen, men flyttades senare till sin nuvarande plats. Från kapellet utgår tre stensatta gångar som leder till områden med lämningar efter fiske-lägen. Intill kapellet finns också graven till de besättningsmän som omkom vid för-lisningen av segelskutan Elvine 1886. Vraket från detta skepp finns på öns västra del.

Dagens fiskestugor ligger i två grupper dels vid hamnen och dels sydost om denna och intill dessa finns grunder efter äldre fiskestugor.

4.4.3 Nuvarande bebyggelse i nationalparken

Den nuvarande bebyggelsen i nationalparken består av fiskestugor för övernattning samt näthus, uthus och båthus. Stugorna används vid yrkesfiske, fritidsfiske eller som sommarstugor. Alla byggnader ligger på ofri grund. Tomter arrenderas av Naturvårdsverket.

På Sandskär är bebyggelsen koncentrerad till hamnen Kumpula. Här finns totalt 18 bebyggda arrendetomter i två grupper samt en bastu som är öppen för allmänheten. Ostnordost om bebyggelsen ligger kapellet. En isolerad stuga ligger på den västliga udden Matalskarvo.

På Seskar Furö finns tre stugor på den västra udden, en på den norra och en vid viken i söder.

På Malis östra udde och på den lilla ön Kajava finns likaså ett antal fiskestugor, nätbodar och båthus.

4.4.4 Rennäringen

Varje vinter vandrar renar ut i skärgården och uppehåller sig längre perioder bl.a. på Sandskär. De lavrika markerna bär tydliga spår av renbete. På Sandskär har stödfodring med hö ägt rum. Det händer också att strörenar stannar kvar över sommaren.

4.5 Naturtyper, arealer

Haparanda Sandskär och Seskar Furö har tillsammans en landareal av ca 700 ha. Totala landarealen i nationalparken är ca 770 ha, vilket innebär att de övriga nio öarna inom nationalparken är tämligen små och bara har några enstaka naturtyper. Haparanda Sandskär och Seskar Furö däremot är uppbyggda av en mosaik av varierande naturtyper. Den extrema landhöjningen gör att arealer och vegetationsförhållanden relativt snabbt förändras. Följande uppgifter baseras på information från vegetationskartan (1989).

Arealen av olika naturtyper har följande fördelning på Haparanda Sandskär och Seskar Furö.

	Sandskär		Seskar Furö	
Naturtyp	Areal (ha)	%	Areal (ha)	%
Hedmark	225	49	30	13
Lövskog	75	16	30	13
Ängsmark	50	10	20	8
Barrskog	35	8	135	56
Blockmark	30	7	20	8
Grus-sandmark	45	10	5	2
Totalt	460	100	240	100

<u>Ö</u>	<u>Naturtyp</u>	<u>Totalareal (ha)</u>
Mali	Lövskog, Ängsmark	40
Eva	Ängsmark	9
Björn	Hedmark	5
Korkea	Blockmark	7
Kajava	Blockmark, Ängsmark	3
St. Harrsten	Blockmark, Hedmark	4
L. Harrsten	Blockmark	1,5
Islandet	Blockmark	1
Björns st.	Blockmark	0,5

4.5.1 Hedmarken

Hedmarkerna kan grovt delas in i gräshedar och rishedar.

Gräshed finns i Haparanda yttre skärgård på hårt svallad morän eller svallavlagringar en bit ovanför stranden. Vegetationen är gles-halvtät och består av gräs och örter, ibland med fläckar av väggmossa och renlav. Artsammansättningen varierar, vanligen förekommer rödsvingel, rölleka, mjölkört, bottenhavsmalört, hallon och på sandfläckar fårsvingel. Sandstrandsarter och andra strandväxter kan också förekomma.

På sandstränder och sanddyner finns en annan typ av gräshed. Strandärt, strandråg och saltarv är de dominerande arterna. Dessa arter är anpassade att växa på instabila jordarter där havsvågorna och vinden gör att sandkornen rullar.

Skarp rished finns på mycket torra, ibland sandiga marker. Vegetationstäcket är glest med mycket grus och sand synligt. Kråkris, mjölon och lingon växer i grupper. Bottenskiktet består av renlav och björnmossa. I anslutning till skog kan bottenskiktet bestå av en tät matta av renlavar liknande den i barrskog av lavtyp.

Torr rished karakteriseras av tätare och högre fältskikt än skarp rished. Även här finns lite lav och mossor i bottenskiktet. Vanliga arter är kråkris, lingon, ibland ljung samt kruståtel och gullris.

Frisk rished har tätare och högre fältskikt än torr rished. Fältskiktet består huvudsakligen av kråkris och blåbär, samt spridda gräs, t.ex. kruståtel, samt örter. På Sandskär finns även ett större hedparti med tät enbuskvegetation.

Skarp och torr ristyp är de viktigaste hedtyperna i nationalparken. På Sandskär täcker de en stor del av arealen, särskilt på södra hälften av ön samt hela nordrevet.

4.5.2 Ängsmarken

Ängsmark förekommer i nationalparken i form av strandängar.

Artsammansättningen varierar, men följande vegetationsbälten återfinns ofta i skyddade lägen med finsediment- och slamavsättning, med dominerande arter angivna. Ytterst finns ett sävbälte (med agn- och knappsäv), därefter starr (norrlands- och hundstarr, ofta

madrör), därefter följer en videbård med olika örter i fältskiktet, slutligen en lövbård av björk och/eller gråal. Där sötvatteninfluenzen är stor hittar man bl.a. sjöfråken, ängsull, topplösa, bladvass m.m.

I mer exponerade lägen finns ursvallade moränstränder, oftast blockiga med finare material mellan blocken. Dessa relativt artrika växtsamhällen har kallats blockstrandängar och är vanliga på öarna. Blockstrandängar är också zonerade, kanske inte lika tydligt som föregående typ. Allra ytterst hittar man en smal remsa med gultåtel, sedan följer salttåg och madrör, därefter rödsvingel och hundstarr, vidare en buskzon med vide, al och örter, och allra överst en trädbård med rönn, björk och örter.

Strandängar finns främst på de låglänta nordöstra delarna av Sandskär samt på Mali och Björn.

4.5.3 *Lövskogen*

Lövskogarna kan delas in i tre vegetationstyper beroende på markfuktighet och närings-tillgång.

Frisk lövskog finns på torra-fuktiga marker en bit upp från stränderna. Den är ofta björkdominerad, med inslag av asp och rönn. Blåbär, lingon, hönsbär, gullris, skogsstjärna m.fl. kan förekomma i fältskiktet.

Fuktig-våt lövskog förekommer på låglänta marker, oftast marker med täta jordarter. Fält- och botten-skikt är ofta ganska glest beroende på att nedfallna löv täcker markytan, och att träden står tätt. Glasbjörk är vanligaste trädslaget.

Ängslövskog förekommer mest som strandskog vid havet där man har en ansamling av organiskt material, slam och s.k. driftmaterial som göder marken. Bottensikt och ris saknas. Fältskiktet domineras av höga örter t.ex. älggräs, strätta och vänderot samt bredbladiga gräs. Trädsiktet består av björk, al, rönn och hägg.

Den friska lövskogen dominerar helt på Sandskär medan ängslövskogen överväger något på Seskar Furö. En stor del av Seskar Furös sydöstra del täcks av lövskogar. Fuktiga-våta lövskogar förekommer främst på Mali, där de upptar mer än 80 % av arealen.

4.5.4 *Barrskogen*

Inom nationalparken förekommer tre barrskogstyper: lavtyp, lavristyp och frisk ristyp. De finns alla på näringsfattiga marker och har en vegetation främst bestående av ris, mossor och lavar. Trädsiktet består uteslutande av tall.

Den torraste och magraste skogstypen är lavtypen. Renlavar och påskrislav bildar en matta. Lågvuxna ris såsom mjölon, ljung och lingon växer glest eller i spridda tuvor. På dessa marker växer vanligen mycket glesa, luckiga tallbestånd.

Lavristypen har mer sammanhängande tallskog. Risen - främst lingon, kråkbär, ljung och lite blåbär - bildar ett glest men sammanhängande fältsikt. I bottensiktet finns både lavar och mossor. Vanliga arter är renlavar, enbjörnmossa och väggmossa. Lavristypen finns på torra marker, där moränen är hårt svallad eller svallavlagringar avsatts, samt på isälvsavlagringar, ofta i anslutning till lavtypen.

I tallskog av frisk ristyp finns lavar endast som små inslag i den mjuka mattan av friskmarksmossor - främst vägg-, hus- och kvastmossor - som täcker marken. Risen är oftast tätare och mer högvuxna än på torrare marker. Blåbär, lingon och kråkbär dominerar omväxlande. Enstaka örter såsom gullris, linnea och kovaller samt det smalbladiga gräset kruståtel förekommer.

Tallskogen på Sandskär består av frisk ristyp. Denna skogstyp dominerar även på Seskar Furö men här finns även lavristyp och lavtyp.

4.5.5 Övriga marker

Blockmarken förekommer som klapperstensfält och blockstränder. Blockstränder utbildas vid starkt exponerade lägen där vågpåverkan är stor.

Vegetationen på blockmarken inskränker sig till det som kan slå rot i sprickor och liknande samt lavar och mossor som växer direkt på sten. De vanligaste arterna är madrör, gultåtel och rödsvingel.

Grus-sandmarker är vanligast i sandbukter och som mindre sandfläckar på öarna. På Haparanda Sandskär finns grus-sandmarker även i de välkända flygsanddynerna och deflationsytorna.

Kärren på öarna inom nationalparken har sitt ursprung i de havsvikar som landhöjningen avsnört. Vissa kärr har relativt nyligen varit grunda havsvikar och påverkas fortfarande av havsvattnet. Dessa kärr är betydligt fuktigare än de som ligger högre upp på land. Öarna är fortfarande så låga att ingen mera omfattande torvbildning har hunnit ske. Därför saknar öarna många karaktäristiska myrväxter som t.ex. hjortron, taggstarr m.fl.

Kärrens vegetation domineras av norrlandsstarr och styltstarrtuvor, men på fuktigare partier finns massförekomster av röd-rosa-blommande vattenpilört och kraftiga ruggar av blåsstarr. Vissa kärr domineras kraftigt av kråklöver.

4.6 Kort beskrivning av öar och skär inom reservatet

Haparanda Sandskär

Haparanda Sandskär har en mycket växlande natur. Längst ut mot vattnet kantas ön av framför allt sandstränder med en varierande bredd och av block i skiftande storlekar. Förutom längs stränderna finns det sanddyner även inne på ön. (Se karta avsnitt 4.1).

Innanför stranden upptas en stor del av vindpinad och fjällik hedvegetation med enstaka tallar, någon björk, hägg och rönn samt enbuskar. Centralt på ön finns en sammanhängande tallskog om drygt 30 ha. Skogen bär endast begränsade spår av avverkning och innehåller såväl grova, förvridna gamla träd som rak ungskog. Tallskogen expanderar tydligt ut åt sidorna. Nya talldungar har dessutom tillkommit ute på hedarna i sen tid.

Stora delar är lövbevuxna, delvis med mycket frodig björkskog av lundkaraktär. Ett strandparti i nordöst är öns botaniskt rikast del, ännu fuktigare och rikare än den övriga björkskogen och med stor inblandning av al. Centralt på ön finns en märklig aspskog med många vindfällen, rotvälter och lågor som ger området en "urskogskaraktär".

Seskar Furö

Denna ö domineras av mager och torr tallhed. Vid stormen 1982 vindfällades stora mängder tall. Många av dessa vindfällen var fortfarande gröna vid en inventering 1989.

Lövskogar, strandängar och kärrpartier förekommer på udden i söder och är till största delen bevuxna med björk. Dessutom finns inslag av rönn, dungar av aspar samt gråal i de fuktiga lokalerna.

Den på andra öar typiska lövbården mellan strand och barrskogsvegetationen saknas. Stränderna är sand- och blockstränder som alla övergår i hedartad vegetation. Längs stranden i nordväst finns ett klapperstensområde ute på en udde.

Mali

Ön domineras av ganska frodig björkskog med inslag av en, gråal och asp.

Eva

Eva har vid lågvatten förbindelse med Mali och inom en inte alltför lång tid kommer de båda öarna att hänga samman. Eva är uppdelad i två trädbevuxna delar som förbinds av en vegetationsklädd revel. Träden utgörs främst av al, björk och rönn. Fältskiktet är torrt men med inslag av typiska skogsväxter som hönsbär och skogsstjärna. Vid stränderna finns stora mängder av kärrspira.

Björn

Öns södra del är skogsklädd med björk som dominerande trädslag. Mot norr blir marken sandigare och torrare. Här påträffas enbuskar tillsammans med någon enstaka rönn. Ett vackert blockfält ligger vid den norra stranden. Förutom den vanliga havsstrandsvegetationen märks särskilt de rikligt förekommande havtornsbuskarna som är särskilt vanliga på öns södra del.

Korkea och Kajava

Korkea omges till största delen av storblockiga stränder. Östsidan består av strandängar. Högre upp på land påträffas sand och på mer exponerade platser klapper. Några spridda rönnar finns på öns högre delar, och karaktäristiskt för ön är också de omfattande mjölkörtsbestånden.

Kajava påminner mycket om Korkea, men är speciell inom nationalparken genom att den domineras av stugbebyggelse.

Stora och Lilla Harrsten

Båda öarna har storblockiga flacka stränder. Öarna är sandiga på sina centrala delar. Till skillnad mot lilla Harrsten finns några enstaka björkar och rönnar på stora Harrsten, där även renlav, gullris och enstaka enar karakteriserar öns inre delar. På nordsidan finns även en liten krönvall av klappersten.

Islandet och Björnssten

Båda dessa skär är land som inte alltför länge sedan låg under havsytan. Båda skären är blockiga och endast ett fåtal växter har kunnat kolonisera dessa karga platser. På Björnssten har hittintills endast krypven, strandråg, åkermolke och gultåtel fått fäste.

Islandet som är något högre hyser några fler växtarter.

4.7 Fauna

4.7.1 Däggdjur

Haparanda Sandskär och Seskar Furö är tillräckligt stora för att hysa fasta stammar av några däggdjursarter. Variation i stammarnas storlek är dock vanlig främst beroende på in- och utvandring mellan öarna och för vissa arter naturliga populationsfluktuationer.

Älg förekommer regelbundet framförallt på Seskar Furö. Djuren rör sig mellan öarna främst vintertid på isen men även simmande under sommaren.

Ren vandrar varje vinter ut i skärgården. Vissa år kan flera hundra renar uppehålla sig på Sandskär. Det händer också att strörenar stannar kvar över sommaren.

Hare förekommer permanent på de större öarna och tillfälligt på de mindre.

Bisam, mink, småvessla och hermelin har setts vid några tillfällen.

Räv förekommer årligen på Sandskär.

Inga närmare undersökningar av smågnagarbeståndet har gjorts men troligen förekommer de vanligaste arterna som åkersork, ängssork och gråsiding.

Av sälarterna förekommer vikaren regelbundet medan gråsälen är sällsynt.

4.7.2 Fåglar

Haparanda Sandskär är sedan länge känd som fågelstation och observationsplats för flyttfågel. Det är framförallt öns strategiska läge långt ut i skärgården och de ideala rastningsbiotoperna för många fågelarter som utgör grunden för det ornitologiska intresset. Genom fågelstationens verksamhet som innefattar sträckfågelstudier, ringmärkning och häckfågeltaxeringar är fågellivet väl dokumenterat. Ca 230 fågelarter

har observerats av vilka drygt 80 konstaterats som häckfåglar. Ett 50-tal arter häckar årligen i nationalparken. Till de vanligaste arterna (karaktärsarter) räknas småskrake, silvertärna, göktyta, sävsångare, lövsångare och sävsparv. En lista över häckfågelfaunan finns i bilaga 1.

4.7.3 *Groddjur och kräldjur*

Längs stränderna och i kärrmarkerna förekommer vanlig groda i stora mängder. På Haparanda Sandskär påträffas även padda i kärren och den torde även förekomma på Seskar Furö och Mali. Inga uppgifter om huggorm inom nationalparken finns ännu.

4.7.4 *Insekter*

Flera av öarna har större sandstränder och sanddynfält som hyser en skyddsvärd insektsfauna. Haparanda Sandskärs sanstränder är den huvudsakliga förekomstplatsen i Sverige för en strandkortvinge. Strandrågstinkflyet, en jordlöpare, och en blåsbagge är exempel på andra strandarter som i Norrland hittills endast påträffats här.

Insektsfaunan är föga undersökt. Förmodligen finns åtskilliga intressanta arter knutna till de speciella biotoperna, bl.a. de torra tallskogarna.

4.7.5 *Fiskar*

I Bottenviken förekommer ca 25 fiskarter varav endast strömming, skarpsill, tobis och sandstubb kan betecknas som marina. Andra arter som förekommer i området är nors, siklöja, hornsimpa, lake m.fl.

Det omfattande laxfisket är en karaktäristisk företeelse i Haparanda skärgård. Siklöja, sik och strömming är de kvantitativt viktigaste arterna.

4.7.6 *Plankton och bottenfauna*

Artförekomsten i plankton påminner om den som förekommer i näringsrika sjöar i Norrbottens kustland. Således utgör sötvattensarter en stor andel. Det gäller främst zooplanktonarterna. Förekomsten av dessa är större i Bottenviken än i Bottenhavet. Arter såväl bland växtplankton som djurplankton visar påfallande storleks- och formvariabilitet. Den berör emellertid andra artkaraktärer än de som vanligen brukar variera hos sötvattenarter.

Bottenfaunan omfattar ca 20 arter som räknas till makrofaunan, av dessa är det endast 3 som kan betecknas som rent marina arter. På större djup dominerar vitmärla (*Monoporeia affinis*) och ishavsrelikten skorv (*Saduria entomon*). Havsområdets utsötade karaktär gör att olika insektslarver och sötvattenssnäckor är vanliga på mindre djup och intill stränderna.

4.8 *Tillgänglighet*

Reguljära båtförbindelser saknas för närvarande. Området kan nås med egen båt varvid nordrevet på Sandskär och hamnen vid Kumpula ger de bästa landstigningsmöjligheterna.

4.9 Anläggningar för friluftslivet

Anläggningar för friluftslivet finns idag endast på Haparanda Sandskär. De består av följande delar.

Vid Kumpula finns en stenpir och hamnbassäng där fritidsbåtar kan ligga kvar även vid besvärliga väderförhållanden. Även nordrevets östsida kan angöras vid bra väder men hamnen i Kumpula är i praktiken den enda allvädershamn som är tillgänglig för allmänheten i området. Seskar Furös västsida är långgrund och kan endast angöras med småbåtar.

Vid Kumpula finns tältplats, eldstad, TC samt en bastu som är tillgänglig för allmänheten. Här finns också en stuga som ägs av Länsstyrelsen och som nyttjas framförallt av fågelstationens personal.

Mellan Kumpula och kapellet finns en spångad stig. Vidare finns en stig mellan nordrevet och Kumpula.

4.10 Forskning

Fågelstationens verksamhet

Haparanda Sandskärs fågelfauna har alltsedan 1950-talet varit föremål för mer eller mindre regelbundna studier. Till en början gjordes endast tillfälliga besök på ön, främst under slutet av maj månad. 1963 försöksringmärktes 600 fåglar på Sandskär, och 1981 påbörjades en mer regelbunden ringmärkning. Fram t.o.m. 1992 har mer än 45 000 fåglar ringmärkts på Sandskär.

Verksamheten har främst varit inriktad på ringmärkning och sträckfågelstudier. Under 1981 genomfördes en häckfågeltaxering i aspskogen. I övrigt har också noteringar gjorts av häckningsfynd (ägg eller ungar).

Verksamheten vid fågelstationen på Sandskär drivs av Norrbottens Ornitologiska Förening (NOF).

II PLANDEL

1. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med nationalparkens skötsel är att bevara naturmiljön i dess naturliga tillstånd, att skydda områdets kulturhistoriska värden samt att med lämpliga åtgärder underlätta allmänhetens möjligheter att uppleva områdets natur.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Skogsmark

Beskrivning: Sammanlagt finns ca 300 ha skog inom nationalparken. Skogen är närmare beskriven i del 1 avsnitt 4.5.3 och 4.5.4. En viss expansion av såväl barr- som lövskog ut på omgivande markslag förekommer.

Mål: Orörd naturskog.

Riktlinjer och åtgärder: Skogen lämnas till fri utveckling.

1.2.2 Hedmark

Beskrivning: Sammanlagt finns ca 150 ha hedmark. Hedmarken är närmare beskriven i del 1 avsnitt 4.5.1. Det är uppenbart att tallskogen expanderar ut på hedmarken på vissa delar av Sandskär. Även viss igenväxning med enbuskar förekommer på mindre ytor. Detta är en naturlig utveckling och en del av områdets intressanta naturförhållanden. En annan uppenbar påverkan på hedarna är renbetet. Renbete har troligen pågått sedan öarna steg ur havet men inte i den omfattning som förekommit under senare tid. Lavmattorna är numera starkt påverkade av renbetet.

Mål: Naturliga hedmarker, naturlig vegetationsutveckling.

Åtgärder: Hedmarkerna lämnas till fri utveckling. Renbetet bör begränsas så långt det är möjligt.

1.2.3 Ängsmark, blockmark, grus-sandmark, kärr

Beskrivning: Naturtyperna är närmare beskrivna i del 1 avsnitt 4.5.2 och 4.5.5. En viss förändring av naturtyperna kan förutses som en följd av landhöjningen och den naturliga vegetationsutvecklingen.

Mål: Naturliga naturtyper, naturlig vegetationsutveckling.

Åtgärder: Naturtyperna lämnas till fri utveckling.

1.2.4 *Faunavård*

Beskrivning: Faunan är beskriven i del 1 avsnitt 4.7.

Mål: Så ostörda förhållanden som möjligt skall eftersträvas.

Åtgärder: Jakt är ej tillåten i nationalparken. Till skydd för fågellivet under häckningsperioden råder tillträdesförbud under tiden 1 maj - 31 juli på öarna Islandet, Stora och Lilla Harrsten, Eva, Björn och Korkea.

1.2.5 *Renskötsel*

Beskrivning: Renar vandrar vintertid ut i skärgården. Särskilt på Sandskär sker ofta en ansamling av renar som vissa år kan uppgå till flera hundra. Eftersom betet är begränsat har renarna vissa år nödutfodrats med hö.

Renarna påverkar framförallt hedvegetationen med bete och tramp. Höresterna utgör en påtaglig nedskräpning och medför ökad brandfara samt risk för spridning av främmande frön.

Mål: Anpassat renbete.

Åtgärder: Antalet renar vintertid bör begränsas till ett fåtal och inte vara fler än att nödutfodring inte behövs. Nödutfodring får ej ske utan Länsstyrelsens tillstånd. Sommartid får enligt 3 § rennäringslagen renar inte finnas kvar i parken.

1.2.6 *Bebyggelse*

Beskrivning: Inom nationalparken finns totalt ett 30-tal fiskestugor och ett antal redskapsbodar m.m. Stugorna används vid yrkes- och fritidsfiske och som sommarstugor. I Kumpula har Länsstyrelsen och Naturskyddsföreningen en stuga var. Här finns även en byggnadsplan inom vilken fem byggrätter ännu inte utnyttjats.

Mål: Bibehållen, väl vårdad bebyggelse.

Åtgärder: All bebyggelse i nationalparken kartläggs, varvid behovet av yttre underhåll och tomtvård bedöms. Eventuella behov av åtgärder redovisas för stugägarna. All bebyggelse i nationalparken skall hållas väl vårdad i en stil som överensstämmer med den traditionella för området.

Inom byggnadsplanens ram kan nybyggnad av stugor tillåtas för allmänhetens räkning som öppna rast-/övernattningsstugor. (Undantag enligt 5 § nationalparksförordningen erfordras). Ingen annan nybyggnation tillåts i nationalparken.

1.2.7 *Friluftsliv*

Beskrivning: Norrbottens moränskärgård är unik för landet och har många intressanta särdrag som är uppenbara för alla besökare. I nationalparken har särskilt Sandskär med dess dyner, hedar och delvis öppna, parkartade skogar samt kulturlämningar en speciellt attraktiv karaktär. De relativt goda hamn- och badmöjligheterna på Sandskär gör också

att denna ö är en given replipunkt för besökare i parken. Även Seskar Furö erbjuder intressanta naturupplevelser av delvis likartat slag som på Sandskär men Seskar Furö är betydligt svårare att angöra med fritidsbåtar. De mindre öarna i nationalparken har begränsat värde för friluftslivet.

Mål: Berikande friluftslivsutnyttjande under former och i en omfattning som bibehåller naturvärdena.

Åtgärder: Haparanda skärgårds nationalpark skall utnyttjas för extensivt friluftsliv i form av bad, vandring, naturstudier m.m. Även bär- och svampplockning är tillåten. Några egentliga restriktioner i förhållande till allemansrätten skall inte gälla annat än beträffande tillträdesförbudet på vissa öar under häckningsperioder samt beträffande eldning och tältning som endast tillåts på vissa platser.

Vissa anordningar för friluftslivet skall uppföras i syfte att styra den besökande allmänheten till delar av området som är mindre känsliga och där viss tillsyn av vård kan ske av nationalparksförvaltningen. Åtgärder skall även vidtas för att underlätta landstigning och vistelse i området. Vidare skall informationstavlor som beskriver områdets natur och parkens bestämmelser anordnas. Detta redovisas närmare i kap. 2.

2. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Det övergripande målet är att nationalparken skall nyttjas i sitt naturliga tillstånd utan större anläggningar för friluftslivet. Lämpliga åtgärder skall vidtas för att tillgodose såväl allmänhetens intresse att uppleva områdets natur som det grundläggande syftet att bibehålla området i orört och ostört skick. Detta skall åstadkommas genom informationsanläggningar samt genom vägvisning och underhåll av leder och vissa andra anordningar.

Med tanke på öarnas skilda naturförhållanden, besöksstryck m.m. skall - bortsett från informationstavlor - anordningar för friluftslivet endast anläggas på Sandskär.

2.2 Hamnen vid Kumpula

Beskrivning: Vid Kumpula finns Sandskärs enda anordnade hamn. Den består av en stenpir och en hamnbassäng. Rakt söderut finns en ränna i botten som nyttjas av kölbåtar.

Hamnen har grundats av landhöjning och igenslamning. I början av 1980-talet utfördes grävarbeten för att fördjupa bassängen. Efter det har stenpiren skadats något och bassängen åter grundats. I likhet med äldre hamnar vid denna plats kommer nuvarande pir och bassäng så småningom att ligga helt på land.

Mål: Bibehållen hamn så länge detta är möjligt och rimligt.

Åtgärder: Hamnbassängen fördjupas med grävmaskin. Stenpiren repareras. Detta utförs som en engångsåtgärd. Behovet och rimligheten av nya åtgärder övervägs åter om 10 år.

2.3 Toaletter, eldstäder, tältplats, bastu

Beskrivning: Sandskär har två naturliga replipunkter dit flertalet besökare koncentreras. Vid Kumpula finns områdets enda hamn. Här finns också fiskestugor som används för fritidsboende, ett kapell samt TC, eldstäder, bastu och tältplats som kan nyttjas av allmänheten. Vid Nordudden finns inga anläggningar men landstigningsmöjligheter vid bra väder samt de fina sandstränderna lockar många besökare. Detta leder till vissa sanitära problem. Även eldning förekommer trots eldningsförbud i det befintliga naturreservatet.

Åtgärder: TC med grop anläggs på nordrevet. TC:n anläggs lågt och anslutning till trädunge så att den döljs i terrängen. Låst utrymme för sopförvaring byggs in i byggnaden. Tre eldstäder - stockningar - anläggs på lämplig plats på nordrevet. Vedupplag - långved - ordnas och underhålls. Plats för tältning anvisas i anslutning till eldstäderna.

Vid Kumpula bibehålls befintliga eldstäder, tältplats och TC. Bastun hålls öppen för allmänheten. Vedförråd anordnas vid bastun.

2.4 Leder

Beskrivning: Mellan nordrevet och Kumpula finns en ca 5 km långt vandringsled. Leden passerar Västra Stadion och andra intressanta delar av ön. Leden utnyttjas av många besökare men är dåligt utmärkt i terrängen.

Leden är viktig för den besökande allmänheten. Den kanaliserar också besökarna till ett stråk på ön varvid andra känsligare delar blir mindre störda.

Åtgärder: Leden märks ut i terrängen. Om leden genererar trampskador kan spångning övervägas längs vissa sträckor.

2.5 Informationstavlor

Beskrivning: Ett av syftena med nationalparken är att ge allmänheten information om områdets naturförhållanden. Vidare erfordras informationstavlor om parkens bestämmelser.

Åtgärder: Vid Kumpula anläggs en informationscentral. Centralen skall ge information enligt följande.

1. Haparanda skärgårds nationalpark. Beskrivning, karta, bestämmelser.
2. Områdets geologi, vegetation och djurliv.
3. Områdets kulturhistoria.
4. Nationalparker i Sverige.

Informationstavla NR 1 anläggs även på nordrevet samt på Seskar Furö.

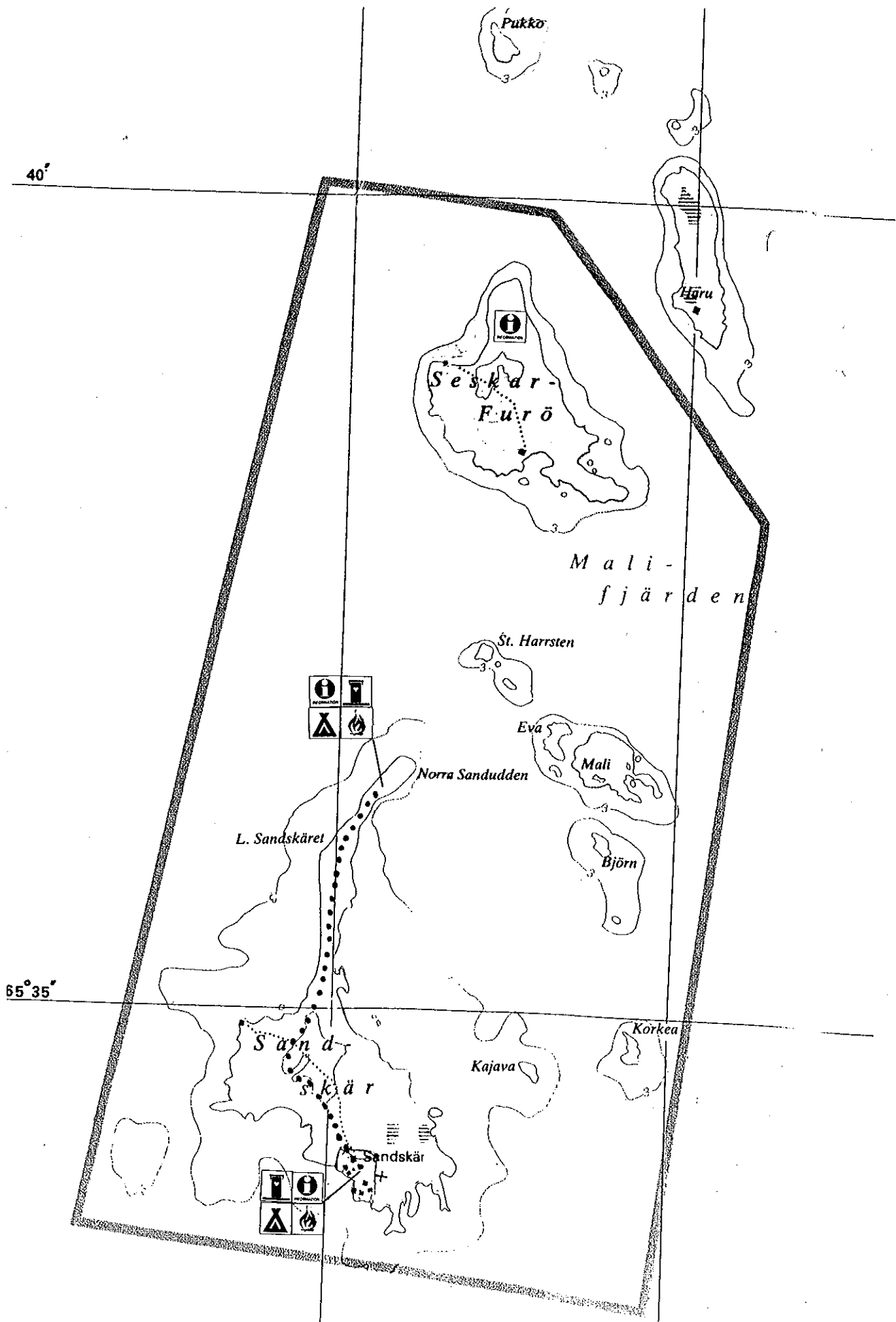
2.6 Folder

Nationalparksfolder av sedvanligt slag tas fram.

2.7 Utmärkning av nationalparken

Åtgärder: Utmärkningen av nationalparksgränsen i terrängen skall genomföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (SNV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).

KARTA ÖVER ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

3. NATURVÅRDSFÖRVALTNING

3.1 Naturvårdsförvaltare

Länsstyrelsen i Norrbottens län är naturvårdsförvaltare för nationalparken.

3.2 Fastighetsförvaltare

Naturvårdsverket kommer att efter samråd med Länsstyrelsen utse fastighetsförvaltare för nationalparken. Uppdraget kommer att avse viss fastighetsförvaltning enligt den vid varje tidpunkt gällande delegationslistan som har fastställts av Naturvårdsverket.

3.3 Tillsyn

Naturvårdsförvaltaren skall ansvara för tillsynen inom nationalparken. Tillsynen skall omfatta dels att meddelade föreskrifter efterlevs, dels att skötseln sker efter de anvisningar som anges i denna skötselplan. Vid tillsynen skall naturvårdsdagbok föras där alla viktiga iakttagelser och händelser noteras.

4. DOKUMENTATION

Utförda åtgärder skall dokumenteras genom att ange tiden för åtgärdernas utförande, åtgärdernas effekt etc. Naturvårdsförvaltaren skall årligen sammanställa dokumentationen. Den tillsammans med naturvårdsdagboken skall ligga till grund för eventuell revidering av skötselplanen samt till grund för de årliga medelsäskandena som skall göras till Naturvårdsverket.

5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

5.1 Ekonomisk utredning

Ekonomisk flerårsplan avseende kostnader och intäkter för naturvårdsförvaltningen skall upprättas av Länsstyrelsen.

5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av Staten: Samtliga åtgärder som rör istandsättning och underhåll av mark och vatten samt anordningar för friluftslivet jämte renhållning och tillsyn. Länsstyrelsen skall tillse att beredskapsmedel nyttjas så långt det är möjligt och lämpligt.

Bekostas av enskilda: Alla anordningar som ägs eller nyttjas av annan än Naturvårdsverket eller Länsstyrelsen ansvarar respektive ägare eller nyttjare för om inte annat överenskommits.

Länsstyrelsen ansvarar för att de olika åtgärderna utförs som föreskrivs i skötselplanen.

6. VETENSKAPLIG VERKSAMHET, FORSKNING

En av grundtankarna bakom nationalparksinstitut är att parkerna skall tjäna som orörda referensområden för forskning och miljöövervakning förutsatt att verksamheten inte motverkar syftet med nationalparken.

Inom ramen för Naturvårdsverkets projekt - Dokumentation av de svenska nationalparkerna - planeras alla nationalparker att inom en femårsperiod ha en basdokumentation utförd. Denna basdokumentation består av följande:

- geologisk beskrivning och geologisk karta,
- vegetationsbeskrivning med vegetationskarta,
- beskrivning av floran,
- beskrivning av faunan (däggdjur, fåglar, grod- och kräldjur, insekter),
- limnologisk beskrivning och
- kulturhistorisk beskrivning.

Enligt den dokumentationsplan som Naturvårdsverket har upprättat kommer ingen dokumentation att utföras i Haparanda skärgårds nationalpark under de närmaste tre åren (t.o.m. 1996).

7. LITTERATURLISTA

Lantmäteriet i Norrbottens län. Vegetationskarta 243 3/253 1 (24 N NV, 25 N SV/SO). 1989.

Landström, Bengt. Naturreservatet Haparanda Sandskär, Naturinventering. Länsstyrelsen i Norrbottens län. 1983:8.

Raatamaa, Ulla. Wijk Carin. Naturinventering av Seskar-Furö och Torne-Furö i Haparanda skärgård. Länsstyrelsen i Norrbottens län. 19987:5.

Haparanda skärgård, intryck från en exkursion sommaren 1985. Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Olofsson-Boström Carina, Skogsbruk och Naturvård i Haparanda skärgård. Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Fåglar i Norrbotten, supplement nr 1, 1986. Norrbottens Ornitologiska Förening.

Fåglar i Norrbotten, nr 4, 1991. Norrbottens Ornitologiska Förening.

BILAGA 1

Häckfågelfaunan i Haparanda skärgårds nationalpark

(Enligt uppgifter från Norrbottens Ornitologiska Förening).

Nedanstående lista redovisar häckfågelfaunans sammansättning med fördelning på vanliga arter (karaktärsarter), övriga årligt häckande arter respektive tillfälligt (ej årligt) häckande arter. Uppgifterna bygger främst på förhållandena på Sandskär med närliggande mindre öar.

Häckande fågelarter

Vanliga (karaktärsarter)

Småskrake
Silvertärna
Göktyta
Sävsångare
Lövsångare
Sävsparv

Övriga årliga

Kricka
Gräsand
Stjärtand
Vigg
Bergand
Svärta
Storskrake
Dalripa
Orre
Större strandpipare
Mosnäppa
Rödbena
Drillsnäppa
Enkelbeckasin
Roskarl
Smalnäbbad simsnäppa
Skrattmå
Fiskmå
Silltrut
Gråtrut
Fisktärna
Gök
Större hackspett
Sånglärka
Trädpiplärka
Ängspiplärka
Sädesärla

Rödhake
Rödstjärt
Stenskvätta
Björktrast
Taltrast
Rödvingetrast
Ärtsångare
Trädgårdssångare
Grå flugsnappare
Svartvit flugsnappare
Talltita
Talgoxe
Trädkrypare
Kråka
Bofink
Bergfink
Grönfink
Grönsiska
Gulspurv

Tillfälliga

Grågås
Bläsand
Skedand
Knipa
Salskrake
Tornfalk
Brushane
Morkulla
Storspov
Grönben
Havstrut
Småtärna
Hökuggla
Jorduggla
Mindre hackspett
Backsvala
Sicensvans
Järnsparv
Härmsångare
Törnsångare
Svarthätta
Lundsångare
Grönsångare
Blåmes
Törnskata
Gråsiska
Rosenfink
Domherre
Ortolansparv
Videsparv
Dvärgspurv